

М. С. Колчук-Кашецька,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики початкової освіти ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Л. М. Назарук,

старший викладач кафедри початкової та дошкільної освіти Львівського національного університету імені Івана Франка

ПРОБЛЕМА МОРАЛЬНО-ЕТИЧНОГО Й ЕСТЕТИЧНОГО У ТВОРЧІЙ СПАДЩИНІ Г. П. ВАСЯНОВИЧА

Постановка проблеми. У сучасному освітньому просторі відбувається глибока переоцінка традиційних ціннісних пріоритетів, ідеалів і поглядів, розробляються нові стратегії сприймання прекрасного і всього, що з ним пов'язано. Такі етико-естетичні категорії, як: мораль і краса поступово втрачають своє первинне значення, оскільки набувають поширення нові етико-естетичні норми й правила. Більше того, те, що раніше вважалося неприйнятним, вкрай засуджувалося в суспільстві, то зараз часто-густо сприймається, як звичне явище. Приміром, те що молодь вважає сьогодні прекрасним, старше покоління часто переконане у протилежному, характеризуючи це як негативне. У контексті сучасного осмислення категорій педагогічної етики та естетики цікавими видаються погляди сучасного філософа й педагога, багатогранної особистості Г. П. Васяновича.

Мета статті – обґрунтувати провідні ідеї морально-етичного й естетичного у творчій спадщині професора Г. П. Васяновича.

Виклад основного матеріалу. Всю творчу спадщину вченого пронизує ідея духовно-морального становлення людини, етико-естетичного розвитку, особистісного й професійного самовдосконалення. Тому особливе місце в своїх наукових творах Г. П. Васянович відводить висвітленню провідних категорій філософії, психології, етики й естетики педагогічної дії.

У руслі осмислення морально-етичних категорій філософ виокремлює проблему *духовності людини* як «нову якість, культуру її мислення і свідомості», істинний шлях «до реалізації душевно-духовного потенціалу особистості» [7,

с. 341]. Учений чітко зазначає, що поняття «*духовність*» як індивідуальна вираженість у системі мотивів особистості слугує віддзеркаленням наявності двох фундаментальних потреб – потреби пізнання й потреби жити, діяти. Водночас під *душевністю* Г.П. Васянович розуміє доброзичливе ставлення до оточуючих, готовність прийти їм на допомогу, розділити радість і горе. Не випадково в цьому аспекті професор оперує й іншим важливим і відносно новим для педагогічної науки поняттям «*духовна творчість*» як властиву лише людині здатність створювати нові цінності [Там само, с. 343].

У численних наукових працях дослідника знаходимо поняття «*духовна культура*», яке він трактує (у широкому сенсі) як «досвід життєдіяльності суб'єктів, що включає найсуттєвіші результати суспільного досвіду народів щодо освоєння суспільного буття, соціуму, багатопрограмних духовних цінностей». Відтак у вузькому значенні дану дефініцію розглядає як спосіб взаємодії, взаємовпливу форм діяльності соціальних суб'єктів, що здійснюються в процесі духовного становлення, як систему соціально-духовних пріоритетів заради духовного піднесення суспільства [2, с. 364–365]. Надзвичайно гармонійно Г.П. Васянович розглядає будь-які наукові явища через філософсько-психологічні й педагогічні суперечності, на основі чого розробляє можливі варіанти впровадження відповідного аспекту дослідження у практичну площину. Для цього здійснює глибинний аналіз державної молодіжної політики, механізмів упровадження професійних стандартів, прогресивного досвіду викладання у вищій школі.

Вдаючись до етнопедагогічного досвіду українців, дослідник зазначає, що «*моральна чистота особистості* – поняття багатомірне», оскільки поєднує патріотичні почуття, свідомість, активність нетерпимість до всього аморального, принциповість, добровільне і сумлінне виконання набутих народом традиційно-етичних норм, правил, принципів [3, с. 401]. Аналізуючи традиційні моральні чесноти в народній педагогіці, Г.П. Васянович пріоритетними вважає любов до батьків і рідних, повагу до людей праці, рідної землі, дбайливе ставлення до хліба; глибоке знання свого родоводу, рідної мови, культури, історії народу, піклування про молодших; співпереживання, милосердя до тих, у кого горе;

вірність народним звичаям, заповітам предків, вшанування пам'яті померлих і загиблих [Там само]. Очевидно, саме морально-духовна чистота особистості педагога, дорослого сприяє формуванню адекватних рис у дітей, як: правда, гідність, добро, щирість, відповідальність тощо. Отже, учений саме моральну освіту вважає основною компонентою навчально-виховного процесу, відповідно й учителя – взірцем для духовно-морального наслідування. Тому важливим завданням етичної освіти у вищій школі педагог виокремлює пізнання ідеалів добра, милосердя, правди, честі, справедливості, гідності, любові. В одній із поезій дослідник зазначає:

*Любов людей до радості єднає,
Ми без любові – лише тінь без плоти.
Іде у світ, і світ її вітає:
Безчестю, злу іде вона на спротив.
Любов спішить молитвою свобод,
Відкритим серцем, добрим, милим, щирим.
Любов душі – джерельце чистих вод,
Це сила Духа, Вірності і Віри [1, с. 23].*

Г. П. Васянович достатньо глибоко на стику філософії, психології та педагогіки аналізує теоретико-методологічні аспекти розвитку сучасної вищої освіти, наголошує на цілісності її змісту на засадах культурологічного підходу. «Власне концепція культурологічних засад цілісності змісту вищої освіти базується на ізоморфній тотожності систем освіти й культури, яка віддзеркалюється в моделі культурно-освітньої системи» [6, с. 122]. У цьому аспекті, зважаючи на реальну глобалізацію суспільного простору, вчений дотично розглядає *принципи полікультурності та поліетнічності* як невіддільні від процесу модернізації сучасної освіти. На думку Г. П. Васяновича, «полікультурний і поліетнічний вимір є детермінантою сучасної вищої освіти», а взаємодія окреслених принципів є «головною умовою реалізації *культурологічної парадигми* освіти взагалі» [Там само, с. 127].

Будучи учнем І. А. Зязюна, вчений глибоко проникається проблемою етики й естетики педагогічної діяльності. У фундаментальній книзі «Педагогічна

етика» [5], що стала настільною для вчителів і студентів у нашій країні та за рубежом, акцентується на потребі реалізувати духовний потенціал педагогічної етики з метою професійного самовдосконалення майбутнього фахівця. У навчально-методичному посібнику Г.П. Васянович на високому теоретичному рівні, водночас цікаво й доступно для студента розкриває основні морально-етичні категорії через призму моральної діяльності педагога, зокрема його самосвідомості, відповідальності, справедливості, обов'язку, честі та гідності.

Маючи неабиякий талант поетичного слова, вчений вдало приводить власні вірші (разом із поезією відомих людей) для пояснення студентам сенсу тих чи інших філософсько-педагогічних висловлювань. Будучи надзвичайно працьовитою людиною, не терпить лінощів і дуже доступно привчає цьому й своїх учнів:

*...Бджола вихідних не знає,
Летить від квітки до квітки,
І вже запашилий медочок
Ласують дорослі й дітки.
Отак чоловік правдивий
Працює щодень до поту,
Не жде великих скарбів він,
А просто любить роботу... [1, с. 33].*

Саме любов до своєї професії, зокрема педагогічного фаху, до дітей є тими ключовими духовними цінностями, що слугують запорукою успіху в цій діяльності. Адже:

*Бо що ті скарби? – полова,
Їх все залишати треба...
Лиш праця – життя основа
Небесного і земного... [Там само].*

Поруч із працею, вчений не лише у своїх творах, а й у житті сповідує ідеї гуманізму, які невіддільні від професії вчителя. Саме гуманна педагогіка, що ґрунтується на науковому світогляді, є тим фокусом, де переломлюються власне

всі інші риси вчителя, який характеризується високою моральною поведінкою та діяльністю.

Нами висвітлено лише окремі поняття, що складають духовно-моральний та естетичний портрет сучасного фахівця у творчості Г. П. Васяновича, котрий дуже вдало поєднав особистісні та професійні якості у діяльності вчителя.

Висновки. Проблеми морально-етичного й естетичного становлення й розвитку особистості є ключовими у науковому доробку видатного мислителя й педагога сучасності Григорія Петровича Васяновича, котрий не лише започаткував новий напрям у сучасній професійній освіті, що має на меті формування морально-правової культури, відповідальності, педагогічної етики й естетики фахівця різного профілю, а й різновекторно обґрунтував ці аспекти в міждисциплінарному дискурсі гуманітарних наук.

Наукові праці дослідника надзвичайно повчальні й потребують подальшого, більш ґрунтовного вивчення, передусім, з погляду використання філософсько-педагогічних положень у професійній підготовці майбутнього вчителя, розвитку його креативності та педагогічної майстерності.

Література

1. Васянович Г. П. Біблійні мотиви : поезія. – Львів, 2012. – 120 с.
2. Васянович Г. П. Духовна і фізична культура особистості студента (суперечності буття) // Вибрані твори : зб. наук. праць : у 6-ти т. Т. 6. / Г. П. Васянович. – Львів : Сполом, 2012. – С. 363–375.
3. Васянович Г. П. Етнопедагогіка і морально-етичне виховання учнів // Вибрані твори : зб. наук. праць : у 5-ти т. Т. 5. / Г. П. Васянович. – Львів : Сполом, 2010. – С. 400–419.
4. Васянович Г. П. Концептуальні засади курсу «Педагогічна етика» // Вибрані твори : зб. наук. праць : у 5-ти т. Т. 5. / Г. П. Васянович. – Львів : Сполом, 2010. – С. 217–225.
5. Васянович Г. П. Педагогічна етика // Вибрані твори : зб. наук. праць : у 5-ти т. Т. 3:: навчальний посібник. – Львів : Сполом, 2010. – 420 с.
6. Васянович Г. П. Полікультурний та поліетнічний вимір вищої освіти (теоретико-методологічний аспект) // Вибрані твори : зб. наук. праць : у 6-ти т. Т. 6. / Г. П. Васянович. – Львів : Сполом, 2012. – С. 121–127.
7. Васянович Г. П. Формування духовності особистості як теоретико-методологічна проблема // Вибрані твори : зб. наук. праць : у 5-ти т. Т. 5. / Г. П. Васянович. – Львів : Сполом, 2010. – С. 340–352.